

یادداشت

جراحی عدم سه‌م‌گیری ۲۵ درصدی تعاون از اقتصاد

ناصر جمینی

مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی

سال‌هاست که نقش تأثیرگذار حضور تعاونی‌ها در کسب‌وکار و تولید در بسیاری از کشورهای جهان به اثبات رسیده و این نهاد‌های تولیدی و اقتصادی مبتنی بر مشارکت اجتماعی در فضای اقتصادی، توان لازم در توسعه مشارکت در تولید را دارا هستند. کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه نیز یکی از پایه‌های اساسی رشد و پیشرفت را در کشورهای خود، گسترش فعالیت تعاونی‌ها و رشد سه‌م تعاون در اقتصاد قرار داده‌اند. کشورهای مانند آلمان، انگلستان و آمریکا تعاونی‌های بزرگ و قدرتمندی را در حوزه فعالیت‌های تولیدی و اقتصادی شکل داده و این نهادها نقش بسیار بااهمیتی در اقتصاد این کشورها ایفا می‌کنند. این موارد را باید مثال‌های بارز در این حوزه به شمار آورد.

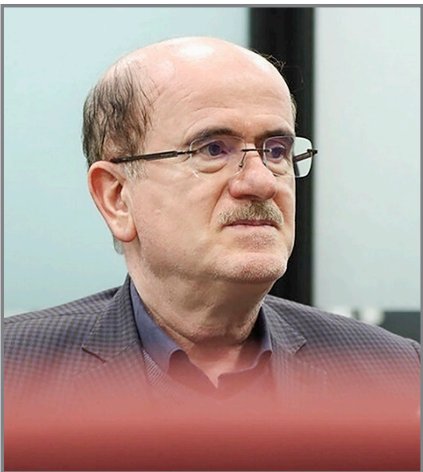
از آنجا که یکی از مزایای بخش تعاون، تقسیم سود بین فعالان، شاغلان و اعضای تعاونی است، باید آن را از موارد انگیزشی جذب اعضا و مشارکت آنان در امور مربوط به تعاونی‌ها دانست. در چشم‌انداز ۲۰ ساله و برنامه ششم توسعه، تحقق سه‌م ۲۵ درصدی بخش تعاون از اقتصاد پیش‌بینی شد که البته به دنبال سیاست‌ها و هدفگذاری غیرمتناسب با ظرفیت‌های این حوزه، این مهم کمتر محقق شده‌است. موضوع واگذاری‌های اصل (۴۴) قانون اساسی و اجرای درست آن در طول سال‌های گذشته می‌توانست کمک در راستای پیشرفت اقتصادی، به‌ویژه در حوزه تولید و افزایش سهم تعاون از این حوزه‌ها به دنبال داشته باشد. به عبارتی، تحقق واگذاری بخشی از کارگاه‌ها و کارخانه‌های دولتی به تعاونی‌ها در قالب این اصل قانونی، علاوه بر چابک‌سازی نهاد دولت، زمینه رشد سه‌م این بخش از مجموع اقتصاد و رونق و رشد تولید را موجب شد.

طبیعتاً به واسطه ماهیت مشارکتی و تقسیم سود تعاونی بین اعضا، رشد انگیزه و تلاش افراد برای فعالیت در این راستا صورت می‌گیرد. این روند امکان رشد اقتصادی کارگاه‌ها و بهبود وضع معیشت اعضا را فراهم خواهد کرد که باید این نکات را در سیاستگذاری بخش تعاون مدنظر داشت. در دهه‌های گذشته، حمایت‌های لازم از تعاونی‌های فعال؛ به‌ویژه در حوزه فعالیت‌های تولیدی صورت نگرفت و به همین دلیل، انگیزه لازم برای مشارکت بیشتر و حضور فعال تر افراد در این حوزه ایجاد نشد. در واقع در این دوره، عدم حمایت موجب بی‌اثر شدن نقش فعالان اقتصادی در رشد اقتصادی شد. به واسطه حضور افراد پرشمار در تعاونی‌ها، نیروی مولد قوی‌تری در فضای کسب‌وکار شکل گرفته که باعث توسعه و گسترش فعالیت‌های این حوزه می‌شود و باید از این ظرفیت بزرگ بهره‌وری لازم را برد.

یکی دیگر از دلایل عدم توفیق تعاونی‌ها و نداشتن جایگاه متناسب با توان این نهادها در حوزه اقتصاد، حل نشدن برخی از چالش‌های این نهادها توسط دستگاه‌های مرتبط است که گاه زمینه بروز مشکلات جدید را تا سال‌ها ایجاد می‌کند. انتظار این است به دلیل توانمندی گسترده بخش تعاون، امکان تأثیرگذاری این حوزه در اقتصاد تولید و اشتغال و بستر رشد تولید و توسعه از طریق نهاد‌های تعاون محور، زمینه تسهیل فعالیت بخش تعاون، گسترش حمایت‌های دولتی از این حوزه را شاهد باشیم تا در آینده تحقق سه‌م ۲۵ درصدی تعاون از اقتصادی با تأکید قانون اساسی صورت گیرد.

برای بخش تعاون می‌دهد؛ اما در پاسخ به این سؤال که چه اتفاقی باید رخ دهد که بتوان به اهداف مندرج در سند توسعه تعاون رسید باید گفت اگر همه مفاد و بخش‌های سند توسعه تعاون که با ساعت‌ها کار کارشناسی مورد مطالعه و تدوین قرار گرفته، اجرایی شود و بخش تعاون نیز در درون خودش پویایی لازم را داشته باشد (و فعالیت‌ها و وظایف خودش را انجام دهد) مسلماً به اهداف در نظر گرفته شده دست خواهیم یافت. او درباره ضرورت بازنگری سند توسعه تعاون افزود: «با توجه به اینکه از زمان تدوین و ابلاغ سند توسعه تعاون بالغ بر ۱۰ سال گذشته و اجرای آن مغفول مانده بود و از سوی دیگر، شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور نیز در این بازه زمانی طولانی دستخوش تغییر و تحولات بسیاری شد، طبیعی بود که سند توسعه تعاون نیاز به بازنگری داشته باشد. بنابراین سندی که در دهه گذشته مورد بی‌اعتنایی قرار گرفته بود، در دولت مردمی سیزدهم با دستور رئیس‌جمهوری و طی حدود سه ماه مورد بازنگری قرار گرفت.» رئیس اتاق تعاون گفت: «در نهایت این بازنگری با همکاری کارشناسان حوزه تعاون و تولی‌گری اتاق تعاون انجام شد و پس از کار کارشناسی دقیق و علمی پیشنهادات به هیأت دولت ارسال شد و هیأت دولت نیز اواخر سال گذشته آن را تصویب و ابلاغ کرد و هم‌اکنون شاهد احکام مترقی، به‌روز و مورد وثوق کارشناسان این بخش هستیم.»

غذایی کشور توسط تعاونی‌ها تولید می‌شود که این رقم کوچکی نیست. از سوی دیگر، بالغ بر ۵۰ درصد حمل و نقل کشور را تعاونی‌ها انجام می‌دهند و ۴۰ درصد شبکه توزیع کشور هم در اختیار این بخش است. ما در سطح کشور فروشگاه‌های مصرفی متعددی داریم که ایجاد این زنجیره توزیع کار بزرگی است؛ حتی در بخش تولید صنعتی نیز تعاونی‌ها در زمینه‌های مهمی مانند فولاد و پتروشیمی فعالیت دارند.» لاهوتی در پایان با تأکید بر اینکه اجرایی شدن سند توسعه تعاون منجر به توسعه تعاونی‌ها می‌شود، گفت: «رونق این بخش سرمایه مردمی و نقدینگی موجود در بازار را در بر گرفته و می‌تواند شرایطی ایجاد کند تا این نقدینگی به جای آنکه وارد بازارهای غیرمولد و کاذب شود و در نهایت تورم ایجاد کند، وارد تعاونی‌ها شده و صرف تولید شود و در کنار رشد تولید، اشتغالزایی را نیز به همراه داشته باشد.»

در گفت‌وگو با دبیر اتاق تعاون کشور تشریح شد

زدودن گردو خاک از یک مصوبه ۱۰ ساله

در این باره می‌گوید: «اجرای شدن احکام این سند می‌تواند بخش تعاون را به اهدافی مانند دستیابی به سه‌م ۲۵ درصدی در اقتصاد کشور برساند.»

بودجه، سازمان اداری و استخدامی و بانک مرکزی تشکیل شود و دبیر شورای هماهنگی تعاون نیز هر شش ماه گزارش از عملکرد این شورا به رئیس‌جمهوری ارائه کند.

راهکار دسترسی به اهداف

بهمن عبداللهی، رئیس اتاق تعاون کشور در گفت‌وگو با آتیه‌نو درباره سند توسعه تعاون گفت: «سندی که در واقع متضمن احکامی برای توسعه بخش باشد به طور حتم می‌تواند برای رشد و بالندگی این بخش مفید باشد. از سوی دیگر، در سند توسعه تعاون بالغ بر ۳۲ دستگاه مختلف مکلف شدند که نسبت به انجام وظایفی در راستای رشد و توسعه حوزه تعاون اقدام کنند. همچنین ۲۵۴ حکم برای این دستگاه‌ها صادر و تکالیفی برای آنها در نظر گرفته شد.» او افزود: «از مهم‌ترین وظایفی که در این احکام آمده می‌توان به این نکته اشاره کرد که هر یک از این دستگاه‌ها باید در زیرمجموعه خود واحد تخصصی مربوط به تعاون ایجاد کنند. از سویی دیگر، هر یک از این واحدهای تخصصی مکلفند احکام مرتبط با سند و چگونگی اجرای آن را تدوین و پایش کرده و گزارش آن را نیز تهیه کنند.»

رئیس اتاق تعاون ادامه داد: «با توجه به اینکه در حوزه‌های مختلف پولی، بانکی، خدمات حقوقی و امثال اینها احکام خوبی دیده شده و با اجرای سند توسعه و احکام مندرج در آن، بخش تعاون می‌تواند حرکت پر سرعتی به سمت رشد و توسعه و هدف تعیین شده برای آنکه همان دستیابی به سه‌م ۲۵ درصدی در اقتصاد ایران است را داشته باشد. رسیدن به این هدف به شرط اینکه این احکام توسط دستگاه‌های اجرایی و متولیان آن اجرایی و مانند گذشته بایگانی نشود، قابل دسترسی است.»

عبداللهی در پاسخ به سؤالی مبنی بر اینکه از آنجا که همواره مقام معظم رهبری به اهمیت بخش تعاون در بیانات خود اشاره کرده‌اند، به نظر شما چه اتفاقی باید رخ دهد که سه‌م ۲۵ درصدی تعیین شده، محقق و این سند دوباره به دست فراموشی سپرده نشود، گفت: «شاید بتوان گفت یکی از دلایلی که بخش تعاون در دهه‌های گذشته به حیات خود ادامه داده حمایت بی‌دریغ رهبر معظم انقلاب است. از سوی دیگر، در دولت سیزدهم نیز حمایت رئیس‌جمهوری از بخش تعاون بسیار امید بخش است و نوید آینده روشنی را

سند توسعه تعاون پس از گذشت ۱۰ سال از ابلاغ و البته غفلت‌های گذشته برای اجرایی شدن اهداف، دوباره از سوی دولت مردمی سیزدهم مورد بازنگری قرار گرفت و حال رئیس اتاق تعاون

فرانک جواد

روزنامه‌نگار

حدود ۱۰ سال از آخرین روزهایی که رئیس دولت دهم سکان امور را در دست داشت می‌گذرد. طی این سال‌ها سیاست‌ها و برنامه‌های او در میان کارشناسان، موافقان و مخالفان خاص خود را داشته است. در این مدت یکی از سندهایی که در آخرین ماه‌های فعالیت دولت دهم ابلاغ شد، به شکلی کج‌دارومریز پیش رفته و اکنون به نظر می‌رسد عزم دولت در این دوره نیز برای پرداختن به این سند به صورت جدی جزم شده است. بر این اساس ۲۸ اسفندماه سال گذشته در آخرین روز کاری سال مصوبه‌ای از سوی رئیس‌جمهوری ابلاغ شد. البته ابلاغ این مصوبه در شرایطی صورت گرفت که چند ماه قبل از آن رئیس‌جمهوری دستور داده بود «سند توسعه تعاون» مورد بازنگری قرار گیرد. بدین ترتیب با پیشنهاد اتاق تعاون ایران و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار بر آن شد تا سند توسعه تعاون بار دیگر مورد بازبینی قرار گیرد و راهکاری برای دستیابی به اهداف آن اندیشیده شود.

«سند توسعه تعاون» چیست؟

اگر بخواهیم درباره سند توسعه تعاون بیشتر صحبت کنیم می‌توان گفت این سند در سال ۱۳۹۱ ابلاغ شد

معاون پارلمانی و امور حقوقی اتاق تعاون کشور :

امیدواریم این سند به سرنوشت سند قبلی مبتلانشود

محقق می‌شود؛ چرا که راه نجات اقتصاد ایران کنار کشیدن دولت از اقتصاد است. در این شرایط تعاون نیز به راحتی سه‌م ۲۵ درصدی را خواهد داشت.»

نقش تعاونی‌ها در جذب نقدینگی

معاون پارلمانی و امور حقوقی اتاق تعاون کشور افزود: «یکی از عوامل اصلی و مهم تورم، نقدینگی است که اکنون در سطح جامعه میزان نقدینگی به ۱۰ هزار میلیارد تومان رسیده است. اگر چه این میزان نقدینگی می‌تواند مشکلاتی به همراه داشته باشد، اما از سوی دیگر چنانچه این سرمایه به درستی به کار گرفته شود بسیار مؤثر است.» او گفت: «تعاونی‌ها یکی از بهترین محل‌ها برای به کارگیری این سرمایه هستند. طبق قانون بودجه سال ۱۴۰۱ برای تحقق رشد هشت درصدی سه‌می ۳.۵ درصدی برای بهره‌وری و سه‌می ۴.۵ درصدی برای سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده که میزان سرمایه‌گذاری لازم برای این موضوع حدود ۳ هزار و ۴۰۰ میلیارد تومان است که دولت می‌تواند برای تأمین این سرمایه نقدینگی را هدایت کرده و به آماده کردن فضا بپردازد.»

تحقق ۲۱ درصد از اهداف

لاهوتهی ادامه داد: «از سویی دیگر طبق بند «الف» ماده (۹) قانون اساسی نهاد دولت مکلف است برای رسیدن تعاونی‌ها به سه‌م ۲۵ درصدی از اقتصاد سسندی را تهیه و تکالیفی را برای دستگاه‌های اجرایی تعریف کند. آخرین پایش‌های صورت گرفته در سال ۱۴۰۰ گویای آن است که در ۱۰ سال قبل، تنها ۲۱ درصد از اهداف تعریف شده در این سند محقق شده و حدود ۸۰ درصد آن روی زمین مانده است.» او افزود: «به همین دلیل سال گذشته رئیس‌جمهوری دستور بازنگری در این سند را صادر کرد و با وجود مخالفت‌ها اصلاحیه‌ای در سند اسفندماه سال قبل ابلاغ شد، اما باید توجه داشت که اگر

گفت‌وگو

معاون پارلمانی و امور حقوقی اتاق تعاون کشور با اشاره به نقش اثرگذاری که تعاونی‌ها می‌توانند در رشد تولید و کنترل تورم داشته باشند، گفت: «امیدواریم سند جدیدی که در حوزه توسعه تعاون ابلاغ شده به سرنوشت سند قبلی دچار نشود.»

مهرداد لاهوتی، معاون پارلمانی و امور حقوقی اتاق تعاون کشور در گفت‌وگو با آتیه‌نو به ارائه توضیحاتی درباره روند اجرای «سند توسعه تعاون» پرداخت و گفت: «بر اساس اصول قانون اساسی، اقتصاد ایران به سه بخش دولتی، خصوصی و تعاونی تقسیم و تفکیک می‌شود. طبق سیاست‌های کلی اصل (۴۴) لازم است ۲۵ درصد اقتصاد کشور در دست تعاونی‌ها باشد.» او ادامه داد: «با این وجود طی این سال‌ها نقش پررنگ دولت در اقتصاد شرایط را به سستی برد که می‌توان گفت حدود ۸۰ درصد اقتصاد ما در دست بنگاه‌های دولتی است و تنها حدود ۲۰ درصد اقتصاد در اختیار بخش خصوصی و تعاونی‌ها قرار دارد.»

لاهوتهی با اشاره به اینکه طبق سند توسعه تعاون لازم است ۲۵ درصد اقتصاد در دست تعاونی‌ها باشد، گفت: «تا زمانی که سبد دولت کوچک نشود، جایی برای توسعه تعاونی‌ها یا بخش خصوصی باقی نمی‌ماند؛ چرا که این بخش‌ها هرگز نمی‌توانند با دولت یک رقیب مبارزه کنند.» او ادامه داد: «گاه گفته می‌شود طبق سند توسعه تعاون لازم بود تعاونی‌ها سه‌می ۲۵ درصدی از اقتصاد داشته باشند، اما حال در حد هفت درصد اقتصاد در اختیار دارند. پاسخ من به این افراد این است که از کل اقتصاد حدود ۲۰ درصد آن در دست بخش و تعاونی قرار دارد و عدد هفت درصد از ۲۰ درصد به معنای تحقق یافتن هدف است؛ بنابراین هر موقع دولت از اقتصاد کنار رفت که باید برود، شرایط توسعه بیشتر نیز